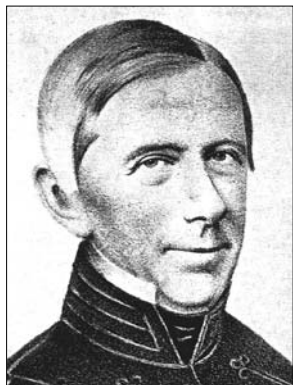

Carnall Rudolph Arwid Wilhelm von (1804-1874)

Górnik, geolog, działacz gospodarczy i poeta

Urodził się 9 lutego 1804 roku w Kłodzku (Głätz), w rodzinie generał-majora Arwida Konrada von Carnalla i Matyldy Le Cointe. W wieku 15 lat rozpoczął połączoną z praktyką naukę w górnictwie okręgu wałbrzyskiego. W latach 1823-24 studiował na Akademii Górniczej w Berlinie, po czym w roku 1825 rozpoczął pracę w górnictwie węglowym na Górnym Śląsku. W tym samym roku napisał swoją pierwszą, opublikowaną jednak dopiero w 1836 roku pracę poświęconą deformacjom tektonicznym warstw węglowych Górnego Śląska, która stworzyła podstawy stosowanych przez wiele lat w śląskim górnictwie tzw. reguł Schmidta-Carnalla, służących do przewidywania uskoków.

W kolejnych latach napisał też (zachowane w rękopisach) prace poświęcone podziemnym pożarom oraz utworom węglonośnym okolic Hulczyna, Cieszyna, Bierunia i Imielina, zaś w roku 1829 opublikował wyniki barometrycznych pomiarów wysokościowych Górnego Śląska, opisując szereg odsłonień znajdujących się w pobliżu punktów pomiarowych. Rok później jako nadztygar rozpoczął pracę w Urzędzie Górniczym w Tarnowskich Górach. W roku 1839 wznowił w tym mieście działalność dawnej szkoły górniczej, w której wykładał przedmioty górnicze i mineralogię. W tym samym roku otrzymał awans na górnistrza.

W latach 1844-47 dla ożywienia wymiany myśli w przemyśle górniczym i oparcia górnictwa na bardziej naukowych podstawach wydawał z Otto Krugiem von Nidda pierwsze górnośląskie czasopismo geologiczno-górniczne – „Bergmannisches Taschenbuch”. Na jego łamach zamieścił w roku 1844 opis geognostyczny Górnego Śląska, oparty wprawdzie na podobnym opisie

Oeynhausena, ale wzbogacony nowymi danymi i nowymi interpretacjami wynikającymi z postępu wiedzy geologicznej. Poza szczegółowym opisem formacji węglowej Carnall zamieścił tu również pierwsze informacje na temat pstrego piaskowca na Górnym Śląsku i pierwszy, niezbyt precyzyjny jeszcze podział górnośląskiego wapienia muszlowego. W tym samym roku wydał w Berlinie dwie mapy będące owocem wieloletniego, systematycznego gromadzenia danych geologicznych i kartograficznych – geognostyczną mapę złóż rud w wapieniu muszlowym koło Tarnowskich Gór i Bytomia oraz geognostyczną mapę Górnego Śląska, której drugie wydanie ukazało się w roku 1857.

W roku 1844 przeniesiony został do Bonn w charakterze asesora, a następnie nadradcy górniczego. Po trzech latach przeniesiono go do Berlina, gdzie w roku 1848 wraz z Leopoldem von Buchem i innymi uczonymi założył Niemieckie Towarzystwo Geologiczne. W latach 1849-55 był wykładowcą na Uniwersytecie Berlińskim, którego Wydział Filozoficzny nadał mu w roku 1855 godność doktora honoris causa. W roku 1853 założył specjalistyczne czasopismo „Zeitschrift für Berg-, Hütten- und Salinenwesen im preussischen Staate”, rok później został tajnym nadradcą górniczym i doradcą pruskiego Ministerstwa Handlu, zaś w roku 1855 powrócił na Śląsk jako starosta górniczy i dyrektor Wyższego Urzędu Górniczego we Wrocławiu.

Na tutejszym uniwersytecie prowadził wykłady na temat górnictwa węgla kamiennego, przewodniczył ponadto Sekcji Mineralogii i Geologii Śląskiego Towarzystwa Kultury Ojczyźnej

i założonemu przez siebie Śląskiemu Towarzystwu Górnictwa i Hutnictwa. W roku 1861 z powodów osobistych przeszedł w stan spoczynku. Do końca życia pozostawał jednak nadal niezwykle aktywny, będąc przewodniczącym Schlesische Centralgewerbe-Verein, prezesem Śląskiego Towarzystwa Kultury Ojczystej i członkiem zarządu Kolei Górnośląskiej. Zmarł 17 listopada 1874 roku we Wrocławiu. Na jego cześć H. E. Beyrich nadał triasowemu liliowcowi nazwę *Encrinus carnalli*, H. R. Goepfert nadał triasowemu sagowcowi nazwę *Pterophyllum carnallianum*, a H. Rose nadał odkrytemu przez siebie minerałowi nazwę karnalit. Carnall był nie tylko wybitnym uczonym i działaczem gospodarczym, ale i utalentowanym poetą, o czym najlepiej świadczą pozostałe po nim wiersze oraz śpiewana do dziś przez górników pieśń „Już się rozlega miły głos dzwoneczka z naszej wieży” („Tarnowitz Schachtlied”), którą napisał w roku 1827.

Ważniejsze prace:

- 1829 – Die vorzüglichsten Höhenpunkte Oberschlesiens gegen den Oderspiegel bei dem Einfluss der Neisse und über die Meeresfläche. *Karstens Archiv für Bergbau und Hüttenwesen* 18.
- 1831-1832 – Geognostische Beschreibung von eine Theile der Niederschlesischen, Glätzsichen und Böhmischen Gebirges. *Karstens Arch. f. Miner.* 3-4.
- 1832 – Zusammenstellung gemessener Höhenpunkte im Riesengebirge, Eulengebirge und im Mährisch-Schlesischen Gebirge. *Ibid.* 4.
- 1832 – Geognostische Vergleich zwischen den Nieder- und Oberschlesischen Gebirgs-Formationen. *Ibid.* 4.
- 1836 – Sprünge im Steinkohlengebirge. *Ibid.* 9.
- 1838 – Geognostische Beschreibung des Waldenburger Steinkohlenbeckens. *Ibid.* 9.
- 1844 – Entwurf eines geognostischen Bildes von Oberschlesien. *Kalender für den oberschlesischen Bergmann* I.
- 1845 – Das oberschlesische Gyps- und Mergel-Gebirge. *Ibid.* II.
- 1846 – Der Kalkstein des Lublinitzer Kreises. *Ibid.* III.
- 1847 – Über die Erzlagerstätten des oberschlesischen Muschelkalks. *Verh. niederrhein. Ges. Natur- und Heilkunde.*
- 1850 – Über Eisensteinlagerstätten im Muschelkalk Oberschlesiens. *Z.D.G.G.* 2.
- 1854 – Strebebau auf die Bleierz-Grube Friedrich bei Tarnowitz. *Zeitschr. f. Berg., Hütt., Salinen.* 1.
- 1857 – Runges Profil von Riesengebirge. *Ibid.* 9.
- 1857 – Baumstämme in mitteljurassischen Toneisenstein Oberschlesiens *Jb. Schl. Ges. vat. Kult.* 35.
- 1858 – Geognostische Karte von Ober-Schlesien. *Ibid.* 36.
- 1858 – Fossiles Geweih von Kieferstädtel. *Ibid.* 36.
- 1860 – Lagerung und Verbreitung der Steinkohlenflötze in Oberschlesien. *Ibid.* 38.

Źródła:

1943. Landeskunde der oberschlesische Industriebezirkes. (red. A. Perlick). Breslau. S. 386.
- Gümbel W. v. 1876. Allg. Deutsche Biogr. 4. S. 4-5.
- Perlick A. 1940. Rudolf Arwid Von Carnall als Glatzer Poet. Glatzer Heimatblätter 23. S.129-132.
- Perlick A. 1953. Oberschlesische Berg- und Hüttenleute. Lebensbilder aus dem oberschlesische Industrievier. Kitzingen am Main. S. 96-97, 217-218 (portret).
- Perlick A. 1962. Biographische Studien zur schlesischen Heimatforschung. Dortmund. S. 166-169.
- Pieper W. 1957. Neue Deutsche Biographie 3. Berlin. S. 150-151.
- Rzymelka J. A. 1988. Dzieje pozn. geol. GZW. S. 148-164.